

Tisdagen den 21 oktober

Kl. 16.00

*Anmälan av
interpellationer*

§ 1 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1975/76:11 till skatteutskottet

1975/76:20 till finansutskottet

§ 2 Föredrogs men bordlades åter

konstitutionsutskottets betänkanden 1975/76:1-15

skatteutskottets betänkanden 1975/76:1-9

socialförsäkringsutskottets betänkanden 1975/76:1-7

kulturutskottets betänkanden 1975/76:1-6

jordbruksutskottets betänkanden 1975/76:1-5, 7 och 8

inrikesutskottets betänkanden 1975/76:1-3

§ 3 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna 1975/76:28-31.

§ 4 Anmäldes och bordlades

Proposition

1975/76:24 om godkännande av en överenskommelse om grundande av
Organisationen för järnmalmsexporterande länder

§ 5 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kam-
markansliet

den 17 oktober

1975/76:32 av herr *Lövenborg* (vpk) till herr försvarsministern om flyg-
militärt samarbete med Norge:

Under augusti månad i år avslöjades att F 21:s flygplats utanför Luleå
under två dagar användes av stridsflygplan ur NATO:s nordligaste di-
vision, den som har sin bas förlagd till Bodö i Norge. Enligt uppgift
tränade man bl. a. nödlandningar.

Från ansvarigt håll uppgavs att "det kan uppstå nödsituationer då ut-
ländska flygare måste känna till flygplatser i Sverige där landning får
företas". I en tidningsintervju framhåller en talesman för F 21 bl. a. föl-
jande: "För det mesta rör det sig om nya piloter i norska flygvapnet

Tisdagen den
21 oktober 1975

*Anmälan av
interpellationer*

som sänds till Kallax. Eller sådana som omplacerats från andra baser i grannlandet. Detta enbart för att så många NATO-flygare som möjligt skall lära sig den svenska basen utantill.”

Detta flygsamarbete baserar sig på ett tidigare uppgjort avtal kallat SveNor. Något liknande avtal finns inte med Sveriges icke NATO-anslutna grannar Finland och Sovjetunionen. Tre till fyra gånger per år sker dessa övningar.

Det finns all anledning att ifrågasätta detta intima samarbete med ett flygvapen som är väl involverat med NATO. Den nuvarande ordningen ger NATO-plan överflygningsrätt över ett område som i andra sammanhang klassats som högmilitärt och insyn i vår nordligaste flygflottilj. Att detta väcker uppmärksamhet i ett Norrbotten som till stora delar markerats som skyddsområde är naturligt.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr försvarsministern få ställa följande fråga:

Anser statsrådet att den beskrivna typen av ”flygsamarbete” är förenlig med svensk neutralitetspolitik och ger det i denna interpellation påtalade förhållandet anledning till någon åtgärd från statsrådets sida?

1975/76:33 av herr *Takman* (vpk) till herr arbetsmarknadsministern om förbud mot användning av asbest:

Den 9 september 1975 kunde dagspressen meddela att åtta arbetare vid NOHAB i Trollhättan avlidit i bukancer (mesoteliom) efter att ha arbetat med asbest. Det fanns ett klart samband mellan dödsfallen och materialet. En undersökning utförd av Metallindustriarbetareförbundet och läkare inom LO ledde fram till detta chockerande – men ingalunda överraskande – resultat. Även om starkt underbyggda varningar rests mot användningen av asbest är det inledningsvis uppdragade förhållandet en händelse av sådan räckvidd att en ny situation med fog kan sägas ha inträtt.

Asbest är ett av de kraftigaste och mest väldokumenterade cancerframkallande ämnen som förekommit inom arbetslivet. Detta var bakgrunden till vpk-motionen 1972:480, där förbud mot asbest krävdes. Riksdagen avvisade motionen. I argumentationen märktes särskilt att nya asbestanvisningar skulle utfärdas 1973 och att arbetarskyddsstyrelsen motsatte sig förbud.

I en riksdagsinterpellation 1973 återkom kommunisterna med kravet på förbud mot användning av asbest, liksom en kommunistisk motion väcktes år 1974 med samma krav. Den negativa attityden gentemot de framförda kraven fortsatte.

Under september 1975 har asbestens cancerframkallande egenskaper uppmärksamrats på framträdande plats i massmedia, och en kraftig opinion för ett förbud mot asbest har väckts. Det är emellertid inga nya fakta som kommit i dagen, utan de referenser som angavs i motion 1972:480 var entydiga, pålitliga och enstämmiga. En av den internatio-

nella arbetsmedicinens ledande asbestforskare, R. Doll, presenterade redan 1955 övertygande statistiska bevis för att asbestarbetare hade ökad risk att få lungcancer (Mortality from lung cancer in asbestos workers, *British Journal of Industrial Medicine*, volym 12, s. 81-86).

Långt före de stora statistiska undersökningarna fanns alarmerande rapporter om asbestdammets farlighet. I motion 1972:480 refererades dr H. Montague Murrays undersökning i London vid sekelskiftet: samtliga de tio män som arbetat i kardrummet i en asbesttextilfabrik hade avlidit inom loppet av 14 år. Av andra tidiga fallrapporter kan nämnas en från 1935 – Lynchs och Smiths Pulmonary asbestosis III, Carcinoma of the lung in asbesto-silicosis, publicerad i *American Journal of Cancer*, volym 24, nr 56, 1935. Motsvarande gäller för lungsäckscancer och bukhinnecancer (pleura- resp. peritonealmesoteliom). 1960 presenterades en helt övertygande studie av sambandet mellan lungsäckscancer och asbest i Sydafrika (J.C. Wagner och medarbetare, Diffuse pleural mesothelioma and asbestos exposure in North Western Cape Province, *British Journal of Industrial Medicine*, volym 17, s. 260, 1960). och sambandet hade misstänkts tidigare. Under första hälften av 1960-talet kom många rapporter från olika delar av världen som bekräftade sambandet mellan asbest och lung-, lungsäcks- och bukhinnecancer. Numera kan sägas att varje fall av mesoteliom får anses vara asbestframkallat tills motsatsen är bevisad. Det är förvånande att det kan anses vara en journalistisk sensation att denna sjukdom även drabbar svenska medborgare.

Arbetarskyddsstyrelsen har spelat en märklig roll i arbetet för att skydda asbestarbetare. När de första asbestanvisningarna utkom 1964 omnämndes inte med en rad den kraftigt ökade risken för olika cancerformer, trots att detta internationellt var välbekanta fakta och måste ha varit känt av styrelsens medicinska experter. 1972 gick arbetarskyddsstyrelsen i spetsen för att förhindra ett förbud mot asbest! De nu oändligt många studierna av de olika asbestsorternas cancerframkallande egenskaper för-ringades av arbetarskyddsstyrelsen, som påstod "– – att på vetenskapens nuvarande ståndpunkt finns inte tillräckliga kunskaper om asbestens tumörframkallande egenskaper – –".

Arbetarskyddsstyrelsen lovade vidare att de nya anvisningarna skulle komma ut 1973 – de kom ut i september 1975. När man nu 1975 skall beskriva de medicinska riskerna konstaterar man att "asbesthaltigt damm kan medföra ökad risk för uppkomst av LUNGCANCER" men använder sig av följande formulering angående de övriga cancerformerna: "Uppgifter tyder även på en ökad risk för uppkomst av MESOTELIOM". Det är nu hundratals studier som "tyder" på detta. Av vilken anledning är arbetarskyddsstyrelsen den sista av alla institutioner att erkänna vetenskapligt belagda samband mellan arbetsmiljörisker och sjukdom? Skyddas arbetarna bäst genom att arbetarskyddsstyrelsen förnekar det som världen i övrigt vet och rättar sig efter? Det är inte mot kunskapen om farliga samband som arbetarna skall skyddas utan mot de farliga ämnena!

Från regeringen och arbetarskyddsstyrelsen hävdas nu att de nya anvisningarna skall bli lika effektiva som en lag om förbud mot asbest med nödvändiga dispenser. Det finns all anledning att betvivla detta. Anvisningarnas första paragrafs första mening lyder: "Asbest skall om möjligt ej användas i arbetslivet utan ersättas med icke hälsofarlig eller mindre hälsofarlig vara". Formuleringen skiljer sig inte markant från 1964 års anvisningars § 2: "Asbest bör, om arbetet därmed är dammande och där så med hänsyn till förhållandena skäligen kan ske, ersättas med ofarligt eller mindre farligt material". Erfarenheterna av 1964 års anvisningar visar att dessa fromma önsksningar inte respekteras i ett kapitalistiskt samhälle och att arbetarskyddsstyrelsen inte har förmåga eller resurser att påverka utvecklingen i rätt riktning. Den kraftiga opinion som i dag råder kommer säkert att minska asbesthanteringen, men det finns starka skäl att tvivla på att det sker så radikalt som är nödvändigt för att inte fler arbetare skall drabbas av asbestos ("asbestdammlunga", en motsvarighet till silikos) och asbestbetingad cancer.

Arbetarskyddsstyrelsen har lagt ner stor möda på att precisera mätningrutiner, medicinska undersökningar och hur städning av asbestmiljöer skall gå till men avslöjar samtidigt sina begränsade befogenheter och ambitioner i andra paragrafer: "Leverantör och importör av asbest, asbesthaltigt material --- *bör* (min kursivering) vid leverans bl. a. genom märkning, informera mottagaren om materialets eller utrustningens asbestinnehåll och om nödvändiga skyddsåtgärder vid användningen. Vidare *bör* (min kursivering) leverantör och importör tillse att material och utrustning levereras i sådant emballage och på sådant sätt att spridning av asbesthaltigt damm vid transport och annan hantering förebyggs." (§ 3)

"Arbetsgivare *bör* (min kursivering) till yrkesinspektionen anmäla arbete som medför att arbetstagare regelmässigt utsätts för asbesthaltigt damm." (§ 4).

Det finns goda ersättningsmaterial för asbest i de allra flesta fall, och en förbudslagstiftning med rigorösa dispenser skulle ytterligare påskynda framställningen av mindre farliga ersättningsmaterial. Med dagens kunskap måste glas- och mineralull anses avsevärt mindre farligt än asbest även om det är anledning att omgärda även mineralullshanteringen med avsevärt strängare restriktioner än de som finns i dag och endast omfattar ett hygieniskt gränsvärde för vanligt damm.

De starkt kritiska omdömen som kan riktas mot arbetarskyddsstyrelsen har också berättigande när det gäller företagen. De tekniskt sakkunniga dessa förfogar över kan inte ha varit ovetande om de hälsorisker arbetarna har varit utsatta för när de anvisats att handskas med asbest. Enligt uppgifter i pressen är det 32 svenska företag som importerar asbest. Belysande för företagens sätt att hysa omsorg om de anställdas väl och ve inom arbetslivet är Nohabs åtgärd att lägga ut asbesthanteringen hos en entreprenör, Trollhättans Isolerings AB, när den nya miljölagen för något år sedan antogs.

Tidskriften Metallarbetaren (39/1975) skriver härom:

”Man inte bara flyttade miljöproblemet asbest till ett annat företag, man vägrade dessutom att tala om vilket företag som var underentreprenör, så att inte Nohabs skyddsombud skulle kunna varna arbetarna hos entreprenören. Nohab talade inte heller om för entreprenören att man lade ut asbesthanteringen för att få bort ett farligt material från Nohab. I stället skyllde man på bristande kapacitet och överbeläggning. --- Det är ett tungt ansvar som Nohab tagit på sig.”

I nästa nummer ställer Metallarbetaren (40/1975) följande krav:

”- Arbetarskyddsstyrelsens anvisningar ska i största möjliga utsträckning kompletteras med regler för straffpåföljd för dem som bryter mot anvisningarna. - Företagen ska tvingas deklarerera innehav och användning av farliga ämnen som finns upptagna på t. ex. Arbetarskyddsstyrelsens hygieniska gränsvärde- och förbudslista.”

Det var redan 1972 uppenbart att det endast är genom en förbudslagstiftning som man drastiskt och snabbt kan minska asbesthanteringen. I första hand måste ett sådant förbud riktas emot import av asbest och asbesthaltiga material eftersom det vore meningslöst att ”förbjuda” den asbest som redan finns i väggar och isolering m. m. När det gäller rivnings- och reparationsarbeten förefaller de nya asbestanvisningarna §§ 40-45 adekvata under förutsättning att de följs och kontrolleras samt löpande utvärderas.

Ett visst dispensförfarande är sannolikt nödvändigt under de närmaste åren, men det bör vara ytterst restriktivt och viss personlig skyddsutrustning bör föreskrivas. Dispens bör endast lämnas för varje importerat parti, där detaljerade beskrivningar på hanteringen skall lämnas av importören och godkännas av såväl berörd fackförening som yrkesinspektion. En stor del av de nya asbestanvisningarna kan användas vid dessa dispensarbeten.

I sammanhanget bör nämnas att uppmärksamheten bör riktas på även andra ämnen. Anvisningar för arbete med glas- och mineralull bör sålunda snarast utarbetas som tar hänsyn till att smala (mindre än 3 mikrometer, särskilt mindre än 1 mikrometer i diameter) och långa (längre än 10 mikrometer), hårda fibrer visat sig vara cancerframkallande vid inläggning i lungsäcken på råttor (Mearl Stanton, Some Aetiologic Considerations of Fibre Carcinogenesis, WHO/IARC Meeting of a Working Group to Review the Biological Effects of Asbestos, oktober 1972, Lyon) och att cancerframkallande effekt även på människa inte kan uteslutas.

Mot bakgrunden av det anförda hemställer jag om kammarens medgivande att till herr arbetsmarknadsministern få rikta följande frågor:

Är statsrådet beredd

1. att ta initiativ till en lagstiftning som förbjuder användning av asbest och asbesthaltigt material samt att sådan lag förses med bestämmelser om ytterligt restriktiva dispensmöjligheter enligt vad i interpellationen anförts?

2. att medverka till att i förordat förslag till lag införs stadgande om

ersättningsskyldighet till dem som drabbats av asbestbetingad cancer eller lungfunktionsinskränkning, vilken ersättning möjliggöres genom aktivt uppspårande av de drabbade genom cancerregistret, lungklinikernas patienter och röntgenarkivens bilder?

3. att tillse att straffpåföljd jämväl tillfogas för brott mot i denna interpellation förordad lag jämte anvisningar?

den 20 oktober

1975/76:34 av herr *Bengtsson* i Göteborg (c) till herr socialministern om åtgärder mot den illegala handeln med narkotika:

Narkotikan har under en följd av år varit ett stort problem i vårt land. Problemet har blivit allt allvarligare. Att storstäderna haft och har allvarliga sådana problem är väl känt. Någon minskning av missbruket eller förbättring av läget har, såvitt jag vet, ej skett på dessa orter. I stället har spridningen av missbruket även nått ut till mindre städer och tätorter.

Tidigare infördes i landet ytterst små kvantiteter narkotika, medan införseln i dag rör sig om mycket stora kvantiteter, enligt uppgifter som lämnats från såväl polis som socialarbetare i olika delar av landet. Den senast kända händelsen i Stockholmstrakten talar sitt tydliga språk om hur det står till på narkotikaområdet.

Vad som skapar en viss förvåning är att den ansvariga myndigheten, socialstyrelsen, ej synes ha klart för sig hur allvarligt läget är. Man kan fråga sig varifrån socialstyrelsen får sin information då socialstyrelsens uppgifter enligt min uppfattning ej stämmer med de verkliga förhållandena ute i landet. Socialstyrelsens representanter säger att läget är normalt. I själva verket tyder uppgifterna från fältet på att situationen håller på att kraftigt försämrats. Detta är ytterst oroväckande.

Hur många människor som ruinerats vet ingen. Klart är dock att många offer krävs för att ge langarna mycket stora förtjänster. Dessa grupper av missbrukare kommer att öka om inte samhället får de ökade resurser som är nödvändiga för att ta upp kampen med dessa hänsynslösa langarligror.

En uppgift som hälsas med tillfredsställelse är de kontakter som numera förekommer i ökad omfattning mellan polisen internationellt. Dessa kontakter bör vara av stor betydelse i kampen mot de stora narkotikasyndikaten. Det är väl känt att en ökning av kriminalitet och våld följer i narkotikans spår. En narkoman som använder centralstimulerande medel behöver ca 300 kr. om dagen bara till knark. Det torde också vara känt att langarna inte låter sina lager ligga osålda i lägenheter och på vindar. Där är fråga om snabb omsättning och stora förtjänster i handeln med narkotika.

Med hänvisning till det nu anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr socialministern få ställa följande frågor:

1. Vill statsrådet lämna en redogörelse över narkotikasituationen i dag?
2. Om statsrådet ej anser läget vara under kontroll, vilka åtgärder ämnar regeringen vidta?

Nr 6

Tisdagen den
21 oktober 1975

*Meddelande om
frågor*

§ 6 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 17 oktober

1975/76:39 av herr *Strömberg* i Botkyrka (fp) till herr justitieministern om personalsituationen i Huddinge polisdistrikt:

Under den senaste tiden har i pressen förekommit uppgifter om att personalsituationen i Huddinge polisdistrikt är mycket besvärande och att många anmälda brott ej hinner undersökas.

Huddinge polisdistrikt omfattar Huddinge och Botkyrka kommuner, alltså det område i landet som haft och fortfarande har den snabbaste folkökningen.

Polisdistriktet har under senare år erhållit betydande personalförstärkningar, men genom ett stort antal vakanser, f. n. ca 60, är situationen ändå mycket svår, trots att man givit polisdistriktet extra förstärkningar.

Enligt uppgifter har antalet anmälda brott ökat mycket starkt under de nio första månaderna i år i förhållande till förra året, vilket gör situationen än mer besvärande.

Har statsrådet uppmärksammat personalsituationen i Huddinge polisdistrikt och är statsrådet i så fall beredd föreslå åtgärder?

den 20 oktober

1975/76:40 av herr *Bengtsson* i Göteborg (c) till herr utrikesministern om vidgad rätt till ekonomisk hjälp i nödsituationer utomlands:

Om en svensk medborgare eller politisk flykting med svenskt främlingspass råkar ut för att förlora pengar, pass, biljetter eller liknande i utlandet finns f. n. möjlighet för personen i fråga att uppsöka svensk diplomatisk representation och efter vissa regler få låna pengar för att kunna resa hem. Denna service från svenska diplomatiska myndigheters sida utgör självfallet en extra trygghet för svenskar på resa utomlands. Lånemöjligheten omfattar emellertid inte personer som arbetar i vårt land utan att vara medborgare. Med anledning härav vill jag till herr utrikesministern ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att medverka till att utvidga rätten att erhålla ekonomisk hjälp i nödsituationer utomlands från svenska diplomatiska myndigheters sida till att omfatta även personer som inte är svenska medborgare eller politiska flyktingar men som stadigvarande arbetar här?

Tisdagen den
21 oktober 1975

*Meddelande om
frågor*

1975/76:41 av herr *Sjöholm* (fp) till herr justitieministern om uttalande rörande påföljden av grova egendomsbrott:

”Justitieministern menade att det är fel att vid alla fall av grov stöld och rån utdöma de relativt höga minimistraff vi har.

Som exempel tog han en yngling som stulit 100 kronor genom att bryta upp en s. k. enarmad bandit och då blivit dömd för grov stöld.

– Den pojken borde i stället belönas för en samhällsinsats, sa Lennart Geijer.” (Citat ur Sydsvenska Dagbladet 1975-10-19.)

Vill statsrådet

- a. bekräfta och något motivera detta uttalande?
- b. dementera att uttalandet gjorts?

1975/76:42 av herr *Svensson* i Malmö (vpk) till herr utbildningsministern om de studerandes representation i regionala högskolekommittéer:

Det arrangemang som valts för arbetet med övergång till den nya högskolereformen inom de regionala kommittéerna innebär bl. a. att Umeå studentkår – som inte är ansluten till Sveriges förenade studentkårer, SFS – blir orepresenterad. Detta är en följd av principen att all representation skall institutionaliseras via SFS.

Med anledning av de praktiska och principiella aspekterna på detta förhållande vill jag till herr utbildningsministern ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att initiera sådana förändringar i representationsprinciperna att inte stora grupper studerande blir orepresenterade i kommittéarbetet?

§ 7 Kammarén åtskildes kl. 16.02.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert